

პოლიტიკური ცნობიერების კრახი

(თავსმოხვეული ფაქტი, თუ რეალური მდგომარეობა?)

თეატრალური

კაცობრიობის გონებრივი განვითარების ისტორიის ზერელე გადახედვაც კი საჭმარისია, რათა დავინახოთ, რომ აღზევებას დაცემა და პირიქით მოჰყვება ხოლმე. თითქოსდა კანონზომიერების რეალიებში ჩაძირული ქმედებანი ბუნებრივ ხდომილობებს წარმოადგენს და არც კი ვფიქრობთ, რომ მისი გამომწვევი მიზეზები შესაძლოა ჩვენივე შესაძლებლობების ფარგლებში, ან მის გარეთ იმყოფებოდეს. ცხადია, ადამიანი ყოველთვის გაურბის მისთვის უცხოს, მიუღებელს, თუმცა, მისივე გაცნობიერების ფაქტიდან გამომდინარე, იგი საკუთარი ნებელობის, ანუ ცნობიერებამდე აყვანილი რეალიების მდგომარეობამდე აღის, როდესაც საუბარია ცნობიერებამდელი, თუ გაცნობიერებული აქტების ნაირგვარობაზე, კითხვა დაისმება არა მასში ადამიანის ადგილისა და როლის შესახებ (ეს ისედაც ბუნებრივია), არამედ მისივე ქმედებების ხარისხის განსაზღვრაზე, რაც ერთობ რთული საქმა და განსაკუთრებული დამუშავების სფეროს წარმოადგენს.

ალქსანდრა კუჩანია,
ფილოსოფიის მეცნ. დოქტორი,
პროფესორი

ცნობიერების თეორიის საკითხზე მომუშავე ყველა სპეციალისტისთვის ჭეშმარიტად მოიზრება ამ ფენომენის არსებობის შესაძლებლობა, თუმცა, საკამათოა მისი მიმართების საკითხები არსებულის ნებისმიერი სფეროს მიმართ. იგულისხმება ცნობიერების ფაქტუალური პრინციპების მოაზრებადობა ყველა იმ რეალიებში, რასაც ზნეობრივი, რელიგიური, მეცნიერული, თუნდაც პოლიტიკური მახასიათებლები განსაზღვრავს. მოცემულ შემთხვევაში მისი ერთი მხარე-პოლიტიკური- მეტად მნიშვნელოვნად გვეჩვენება, რადგან, ჩვენივე სინამდვილის ყველა „ბედნიერება თუ უბედურება“ ხშირად ერთი, ან რამდენიმე ადამიანის ინტერესების ფაქტუალურ მონაცემებთან შესაბამისობა-შეუსაბამობით განისაზღვრება. გასაკვირი არც ის არის, თუკი ამ „ინტერესებიდან“ გამომდინარე ნებისმიერი სამომავლო-შორსმომავალი, თუ ყოველდღიური გეგმები ხშირად ერთი ადამიანის ხასიათ-განცდებზეა დამოკიდებული. რეალური სურათი, რაც ჩვენს ურთიერთობებს ავსებს – ამის ნათელი დადასტურებაა.

„სახელმწიფო ეს მე ვარ“ – ბრძანებდა ლუი XIV. ის მართლაც

იყო სახელმწიფო, რომელმაც საფრანგეთი ააყვავა. მსგავსი მეტაფორით ოპერირება დიდ ადამიანებსაც კი უქმნის ხშირად დისკომფორტს. თუმცა, როდესაც განუვითარებელი ქვეყნის პრეზიდენტი-ხშირად გაცნობიერებულად-ამას ამბობს, ან კიდევ მის ყველა ქმედებაში მსგავსი რამ იგულისხმება-პოლიტიკური ცნობიერების არარსებობას უფრო მიაწინებს, ვიდრე, მის რამენაირად ფიქსაციას. მსგავს მდგომარეობაში მყოფი ხელისუფლების უმაღლესი წარმომადგენლისთვის ხშირად მიუღებელი რეალიები (რითაც საკმაოდ მდიდარია ჩვენს მდგომარეობაში მყოფი ქვეყნები) სასურველ ფაქტებად იქცევიან და მით ოპერირება იწყება. ორი შედეგი, რომელიც შესაძლებელია მისგან გამომდინარეობდეს, ჩვენი აზრით, ასეთი იქნება: 1. შეგნებულად, თუ შეუგნებლად ცნობიერებაზე დამანგრეველი ზემოქმედების სისტემის შექმნა, რომლის შესაძლებლობანი ხშირად გაცნობიერების ფარგლებს სცილდება და რაც, ერთი შეხედვით, იმდენად „შინაური“ ხდება, რომ არც ვფიქრობთ მათზე მათივე ბუნებრიობიდან გამომდინარე, რაც ისევ და ისევ „ბუმერანგის“

პრინციპებით მოქმედებას ნიშნავს ან კიდევ, მის სასურველობას. უცხო, მიუღებელი, არაკანონზომიერი თითქოსდა მისაღები, სასურველი ხდება, რომლის შედეგებზე ფიქრი ჩვენივე გააზრებადობის სფეროებს სცილდება. 2. ძირითადი, რაც ზემოქმედს სხვა პლანში აიყვანს, ჩვენსავე შესაძლებლობებს მოუხმობს „გათიშე და იბატონეს“ პრინციპის განსახორციელებლად. ჩვენ ხშირად არც ვიცით, საშიშროების რა დონეებთან გვაქვს საქმე. თუმცა, გათიშული საზოგადოების მართვა უფრო იოლია, ვიდრე გაერთიანებულის. ადამიანთა პოლიტიზირება მათსავე აქტიური პოლიტიკიდან ჩამოშორების მიზნითაა გაპირობებული, თუმცა, პოლიტიკური ცნობიერების ამგვარი დეგრადაცია სხვა იდეოლოგიურ საკითხებსაც გულისხმობს, რომელიც „დაგვიანებული“ გააზრების შედეგია ისევ და ისევ ხელისუფალთა მფლობელობაში მყოფი ინსტიტუტების ძალისხმევითა და მეცადინეობით.

პოლიტიზირებული ცნობიერება თავისი არსით რეალური მდგომარეობის ასახვა უნდა იყოს და არა დამახინჯება. დამახინჯებული ცნობიერების ჩამოყა-

თეატრალური - №2 2009

ლიბება გარედან ჩარევის გარეშე შეუძლებელია. ჩარევის ობიექტი ადამიანია, ჩამრევიც ადამიანია. განსხვავება ისაა, რომ ერთს ძალაუფლება გააჩნია, მეორეს არა. ვინც შესაბამის ბერკეტებს ფლობს, მისთვის იოლია სასურველი მიზნის მიღწევა, იგი თუნდაც არაეთიკურ აქტებთან იყოს დაკავშირებული. **მასხენდება ჩვენს ქვეყანაში მოხშირებული არჩევნები, რომელიც დემოკრატიის და თავისუფლების პრინციპების დეფიციტით უფრო გამოირჩეოდა, თუმცა ამას ხელი არ შეუშლია მავანთათვის მონყობილი, დადგმული სპექტაკლები დემოკრატიის ტრიუმფად გამოეცხადებინათ. ყველამ იცის, რომ ასეთი რამ ჩვენთან არც ყოფილა და ვერც იქნება, თუმცა, (ზოგიერთი გამოჩინების გარდა) ამის თაობაზე ხმას არავინ არ იღებს. ესეც პოლიტიკური ცნობიერების კრახამდე მისული კრიზისია; რომლის დაძლევა, ან ცნობიერების შეცვლა (რაც ზედმეტად რთულია და მას თაობების სიცოცხლე სჭირდება) ან, კიდევ იმის გაცნობიერება, რომ ამგვარ ყოფაში არსებობა უბრალოდ აზრს კარგავს.**

უკანასკნელი მოვლენების არა თუ გააზრება, არამედ, უბრალო წარმოდგენაც კი საკმარისია, რათა ძირითად დასკვნამდე მივიდეთ: **საქართველოში პოლიტიკოსების პოლიტიკური ცნობიერების**

ზედმეტად მიუღებელი, ან დაბალი ხარისხი გააჩნიათ: სამწუხაროა ის, რომ მისი დაძლევის რაიმე პრინციპების მოაზრების „ხმაც“ კი არ ისმის. ლაპარაკიც კი ზედმეტია იმაზე, რომ შესაბამისი ინსტიტუტები უკვე მუშაობენ მისი აღმოფხვრის გზების მოძიებაზე. ნათქვამია, გაჭირვებულს ქვა აღმართში მიეწევაო და სწორედ რომ ჩვენზე მორგებული ეს ფრაზა ცხოვრების ყველა სფეროში მუშაობს, იქნება იგი ყოველდღიური, ყოფითი ურთიერთობანი თუ სხვა, აღმატებული, ადამიანური პრინციპები, რაც საზოგადოების იდეალურ სურათს ქმნის. იდეალშიც კი გვაქვს ხარვეზები, რომლის ხელისშემწყობი, ნებისთ თუ უნებლიედ, ხშირად ჩვენვე ვხდებით.

რა ვქნათ? ბუნებრივი, რეალური მდგომარეობიდან გამომდინარე, პასუხი ერთი უნდა იყოს: დაველოდოთ. მაგრამ რას? აქ უკვე დაფიქრებაა საჭირო. თუკი ადამიანს სურვილი არა აქვს, დაძლიოს ნაკლოვანებები, იგი მას ვერასოდეს მიაღწევს. მაგრამ, თუკი სურვილი გააჩნია და შესაძლებლობანი არა, ანუ, უკეთ რომ ვთქვათ, ხელს უშლიან, როგორ უნდა მოიქცეს? კითხვებზე კითხვით პასუხი თავად პასუხისგან თავის არიდებაა. მაგრამ როდესაც ქმედებებში თავისუფალი არ ხარ, რა გზას უნდა მიმართო? გაიქცე, თუ დარჩე? მაგრამ სად, რისთვის და რატომ.

ეს კითხვები ჩვენი ყოფიერების რეალურ მდგომარეობას ასახავს – იქნება იგი იდეალური, თუ მატერიალური.

ცნობიერების პოლიტიკური კრიზისის ნიშნები საზოგადოების პოლიტიკური ორგანიზაციის ბუნებრივი, თანამდევნი მოვლენაა; მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ მისი დაძლევა არ ვცადოთ. თუკი რეალურად შევხედავთ, ამ ნიშნებიდან ძირითადია: **1. შეუსაბამობა რეალობასა და მის მოაზრებას შორის; აქ მნიშვნელოვანია ხელისუფალთა მხრიდან არსებული სიტუაციების შეფასების დეფიციტი და არა ამავე რეალობის ფიქსაცია. საქმე ეხება მდგომარეობიდან გამოსავლის მოძიებას და არა მათში ჩათრევას. ტალეირანი იმიტომ ტალეირანობდა, რომ მას უდიდესი პოლიტიკური ალლო გააჩნდა რეალური სიტუაციების შეფასების თვალსაზრისით. არც ერთ პოლიტიკურ სიტუაციას მისთვის ხელი არ შეუშლია საკუთარი შესაძლებლობები გამოეყენებინა და შეცდომების გარეშე ემოქმედა. 2. პოლიტიკური ცნობიერების ხარისხის დაბალი დონე, რაც რეალურ ქმედებებში აისახება და სურვილიც კი არ გებადება, განსჯის საგნად აქციო იგი. 3. გამომდინარე აქედან, მასების პოლიტიზირების ტოტალური ხასიათი ისევ მასებისვე პოლიტიკიდან მოცილების თვალსაზრისით. ხელოვნური მეთოდების ბუნებრივში ჩარევა ხელისშემშლელ ფაქტად უფრო მოჩანს, ვიდრე ხელისშემწყობად. მოდას აყოლილი პოლიტიკა, როგორც თავად მოდა, ნებისმიერ მომენტში შეიძლება შეიცვალოს და ლაპარაკი იმაზე, რომ სტრატეგიული გეგმები კორექტირებას არ ითხოვს. იმდენად დიდია ჩვენი გათვლებით, უბრალოდ სიტყვის მასალად თუ გამოდგება. ჩვენში ასეთი რამ პოლიტიკოსებს ხშირად მოსდით. 4. საქმის არცოდნა, ანუ, დილეთანტიზმი პოლიტიკაში. სხვის მიერ გადმოგებულ ანკესს მხოლოდ მაშინ წამოეგები, როდესაც საქმის არსს ვერ, ან**

არ წვდები. მიზეზი ამისა თავად ვითარებათა შეუფასებლობაში მდგომარეობს, რაც როგორც ჰეგელი იტყვის, მით უარესია ფაქტებისათვის. ამის ფაქტი კი მრავლად მოიპოვება საქართველოს ისტორიაში, რომლის მწვერვალი აგვისტოს მოვლენებია. ნ. გაპოლიტიკოსებული ადამიანების ამბიციური წარმოდგენები, რაც საკუთარი შესაძლებლობების ზედმეტად წარმოჩენაში გამოიხატება. როგორ შეიძლება ქვეყნის პოლიტიკას განაგებდეს, წარმართავდეს ადამიანი, ან ადამიანთა ჯგუფები, რომელსაც წარმოდგენაც კი არა აქვს თავად პოლიტიკის არსსა და მნიშვნელობაზე და ამის შესახებ მხოლოდ მაშინ იგებს, როდესაც მას უკვე საპარლამენტო ვადა ეწურება. გამოდის, რომ ე. წ. “ფრაერების” ხელში ვყოფილვართ, რომელთა შექმნილი პოლიტიკაც უფრო გვაძლევს, ვიდრე კარგსა და მისაღებს.

ჩვენ შეგნებულად დავსვით კითხვები, რომელზეც პასუხი არსებული პოლიტიკის კარდინალური შეცვლა იქნება. მაგრამ ვინ უნდა გააკეთოს ეს? ადამიანებმა, რომლებიც მეცნიერულ დონეზე შემუშავებული რეკომენდაციებით – (საქართველოს ამის შესაძლებლობები ნამდვილად გააჩნია) დაიწყებენ ქვეყნის მართვას. მართალია, სიახლე სიურპრიზებით არის სავსე, რომელიც

ხშირად შიშსაც კი იწვევს, მაგრამ შეჩერების, უკან დახევის დრო ნამდვილად არ არის. სიახლეს თავისუფალი მოქმედების შეზღუდვაც შეუძლია, მაგრამ, თავისუფლება მაშინ არის დადებითი, თუ იგი ანარქიაში არ გადაიზრდება. ერთხელ ახალგაზრდა, ჰეგელიანელ მარქსს უთქვამს: ყოველი ახლის დასაწყისისას ჩვენ გვანებს ტრადიციების ალპების მთა, რომელიც ყოველ თავისუფალ და ახალ მოქმედებებს ფრთებს უკვეცავს. ახალი მოქმედებების რა მოგახენოთ, მაგრამ ძველის გათვალისწინებაც რომ გვიჭირს, რომ ტრადიციებიც დავივიწყეთ, რომ ჩვენს წარსულს პატივს ხშირად არ ვცემთ, სწორედ ეს არის ჩვენი უბედურება, ან ამ უბედურების დასაწყისი.

ერთი ძირითადი მახასიათებელი, რაც გაგვაჩნია და ხშირად ნაკლად მოიაზრება, ჩვენი მაქსიმალისტობაა. ყველაფერი ჩქარა გვინდა, ყველაფერი დროზე ადრე გვსურს, რაც ყოველთვის არ ხორციელდება. მახსენდება რომაული გამოთქმა – გუოდ ციტო ფიტ ციტო პერიტ (რაც ჩქარა ხდება, ჩქარა ნადგურდება (ქრება)). ჩვენზე მორგებული ეს ფრაზა შინაარსობრივ დატვირთვას ჩვენივე რეალობის გათვალისწინებით ღებულობს. ამის თავი და თავი ხელისუფალია, რომელსაც ჩვენივე ნებით აპლოდისმენტებსაც არ ვაკლებთ. მარ-

თალია ჰეგელი – რაც ვართ, ის მთავრობა გვყავს.

არ მინდა საუბარი გამიგრძელდეს და თხრობა მოსაწყენი გავხადო, თუმცა ერთი შენიშვნის გაკეთების სურვილი ყოველთვის მანუშებს: რატომ ხდება, რომ დავითის, თამარის, გიორგი ბრწყინვალეს, დიმიტრი თავდადებულის და სხვათა ქვეყანაში პოლიტიკოსების დეფიციტია, რომ ვერ ვნახეთ კაცი, პიროვნება, ვინც ქვეყნის მართვას ჩაიბარებდა (საუბარია ნორმალურ მმართველზე, თორემ პრეზიდენტებისა და ხელმძღვანელების მეტი რა გვყოლია) და ქვეყანას ააცილებდა იმ ათასგვარ უბედურებას, რითაც ჩვენი ქვეყნის ისტორია ისედაც მდიდარია. რატომ არ ვუსმენთ, არ გვჯერა უწმინდესის, ჩვენი პატრიარქის, რატომ არ ვკითხულობთ მის ეპისტოლეებს, თუნდაც საშობაოს, რომელიც ახლახან გამოვიდა და რომელშიც ჩადებული სიბრძნის გათვალისწინება მთელი პროგრამაა მართვისა და საერთოდ, ამქვეყნიური არსებობისა? რა გვჭირს ხალხნო? როდემდე უნდა ვიყოთ სხვის იმედად, სხვაზე დამოკიდებული, როდემდე ველოდით მათ მიერ გადმოგდებულ გროშებს? ნუთუ არ ვართ ღირსნი უკეთესისა, რაც ბევრ ქვეყანაში დიდი ხანია განხორციელებულია და მსგავსი ყოფითი საკითხებით აღარც ინტერესდებიან. სანუხარი და სათქმელი ბევრია. ჩვენი ყოფა აღძრავს კითხვებს, რომლებიც პასუხს მოითხოვს, პასუხს, რაც ნებისმიერ შემთხვევაში მოსაძებნია. ძიების სურვილი პოზიტიურ მოვლენად უნდა მივიჩნიოთ, რამეთუ მისი არარსებობა ცნობიერების სიკვდილის ტოლფასი იქნებოდა. მათი გაცნობიერების შემთხვევაშიც კი შესაძლებელია მოხდეს ისე, რომ მდგომარეობიდან ვერც გამოვიდეთ; როგორც ჩანს, ჩვენზე მოქმედებენ ძალები, რომლებიც ჩვენივე არსებობის ფარგლებს მიღმა იმყოფებიან, თუმცა, მიუხედავად მცდელობისა, მათი შეცნობა ჩვენივე შესაძლებლობების ფარგლებს სცილდება.

